

Nr 141.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående försäljning till Stockholms läns landsting av ett område av kronoegendomen Mörby i Stockholms län; given Stockholms slott den 24 mars 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att ett å en av förste lantmätaren M. Jungquist den 1 juli 1915 upprättad karta över en del av kronohemmanet 1 $\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken av Stockholms län upptaget område om 17.16 hektar må från nämnda kronoegendom försäljas till Stockholms läns landsting mot en köpeskillning av 36,000 kronor och i övrigt på av domänstyrelsen föreslagna villkor.

De till ärendet hörande handlingar och karta skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen statsrådet friherre Beck-Friis anförde:
Stockholms läns landstings förvaltningsutskott har enligt landstingets beslut å dess vägnar i skrivelse den 5 oktober 1915 gjort framställning, att landstinget måtte få inköpa viss del av kronoegendomen Mörby i Danderyds socken av Stockholms län för att därå uppföra sjukhus. I anledning härav har domänstyrelsen avgivit infordrat utlåtande den 19 februari 1916 och därvid överlämnat yttranden av kronoegendomens arrendator, vederbörande domänintendent och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet.

Av handlingarna i detta ärende inhämtas huvudsakligen följande.
Sedan det visat sig nödvändigt, att landstinget vidtog åtgärder för beredande av tillgång till ökat antal sängplatser å lasarett för sjuka

från Stockholms län, verkställdes utredning genom en särskild lasarettskommitté. Genom avtal med Serafimerlasarettet kunde en mindre förbättring för kortare tid åstadkommas, men för att förhållandena för framtiden skulle bliva mer tillfredsställande, visade det sig oundvikligt, att landstinget uppförde ett särskilt lasarett. Detta syntes böra beräknas för 75 sängar men anordnas så, att det vid behov kunde utvidgas.

Beträffande förläggningen av detta nya lasarett, vilket skulle närmast tillgodose behovet inom trakterna omkring huvudstaden, verkställde kommittén undersökningar å en mängd ifrågasatta platser. Kommittén slutade med att anse, att avgjort företräde borde i nedan nämnd ordning givas vissa platser å 1) Haga kungsgård, 2) Mörby kronoegendom, 3) Risne skogsbacke vid Duvbo, lydande under arméförvaltningen, samt 4) Djursholm. Upplåtande av mark från Haga och vid Risne rönte emellertid motstånd från de myndigheter, som hade inseedet däröver; alltså kvarstod Mörby som den lämpligaste platsen.

Det avsedda området vid Mörby är angivet å en av förste lantmätaren Mercy Jungquist den 1 juli 1915 upprättad karta och gränsar i öster och nordost till alimänna landsvägen, i nordväst och väster till Kjevinge ägor och Edsviken samt i söder till Mörby övriga ägor och innehåller en areal av 17.16 hektar. Det delas av en enskild utfartsväg från Kjevinge i två delar, av vilka den norra består av en hög skogsplatå och den södra upptages av åkrar och skogsbackar. Sistnämnda del genomlöpes av ett stort öppet dike, mottagande bland annat avfallsvatten från Mörby tjänstemannsamhälle öster om järnvägen Stockholm—Rimbo. Å stranden mot Edsviken kan brygga erhållas invid djupt vatten. Platsen har ett för nordliga vindar skyddat läge samt fri och vacker utsikt mot söder.

Domänintendenten ansåg i ett till domänstyrelsen avgivet förberedande yttrande, att det ifrågasatta området kunde utan olägenhet för den återstående delen av egendomen upplåtas under vissa närmare angivna förutsättningar samt anförde, att priset med hänsyn till det allmännyttiga ändamålet kunde beräknas för skogsmarken norr om Kjevingevägen med därå växande skog till 2,000 kronor och för det återstående området till 4,000 kronor, allt per hektar.

Även Kungl. Maj:ts befallningshavande och domänstyrelsen ansågo i preliminära yttranden området kunna säljas till landstinget men gjorde icke något uttalande om priset.

Landstingets lasarettskommitté förklarade sig anse Mörbyområdet vara att föredraga framför Djursholm på grund av det så avsevärt mycket

billigare markpriset samt dess sunda belägenhet på en skogshöjd i en synnerligen vacker natur. — Det bör anmärkas, att tomter i Djursholm erbjudits till ett pris av 18 öre för kvadratfot, motsvarande något mer än 20,000 kronor för hektar. — Kommittén ansåg, att priset enligt domänintendentens beräkningsgrunder skulle bli omkring 44,000 kronor men trodde, att det i verkligheten skulle komma att väsentligen understiga detta belopp.

Med anledning av kommitténs utredning och förslag beslöt 1915 års landsting att hos Kungl. Maj:t anhålla om tillstånd att inköpa ifrågasvarande område om 17.16 hektar för det pris, som av Kungl. Maj:t kunde komma att bestämmas, samt uppdraga dels åt sitt förvaltningsutskott att, om denna anhållan bifölles, träffa avtal med statsverket om inköp av området, dels åt lasaretskommittén att verkställa utredning om uppförande å området av ett lasarett för omkring 75 patienter, så inrättat, att det framdeles kunde utvidgas.

Arrendatorn av egendomen Mörby, fru Annie Johnson, har förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till ansökningsen, under förutsättning att hon erhöles viss årlig ersättning för odlad jord, som eventuellt komme att frångå henne, ävensom ersättning till förhyrande av bostad åt en smed och en slöjdare, därest dessa måste under arrendetiden avflytta från en av dem nu bebodd stuga å området.

Domänintendenten har i det från honom infordrade utlåtandet tillstyrkt upplåtelsen under vissa villkor, vilka därefter upptagits i domänstyrelsens förslag. Beträffande priset har domänintendenten nu uppgivit, att i hans föregående yttrande till domänstyrelsen det lägre priset, 2,000 kronor per hektar, av förbiseende råkat att hänföras allenast till området norr om Kjevingevägen i stället för till hela skogsmarken norr om avloppsgraven. Efter rättelse härav skulle beloppet utgöra för 9.543 hektar skogsmark 19,086 kronor och för det återstående området om 7.617 hektar 30,468 kronor, tillhoppa 49,554 kronor eller i medeltal 2,887 kronor för hektar.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt bifall till framställningen under de av domänintendenten föreslagna villkor. Beträffande köpeskillingen för området har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett densamma med hänsyn till den stora vikten för det allmänna av den anläggning, landstinget ämnade företaga å området, böra bestämmas efter enahanda markvärde, som enligt protokollsbilagan vid propositionen nr 122 till 1911 års riksdag låg till grund för beräkningen av avgifter vid upplåtelse från kronoegendomen Mörby av mark till ett egnahems-

samhälle för statstjänstemän, eller 10 öre för kvadratmeter av områdets hela areal.

Domänstyrelsen har till en början meddelat, att ifrågavarande område vore beläget å den väster om Stockholm—Rimbo järnväg liggande delen av kronoegendomen 1 $\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1, vilken del vore utarrenderad till den 14 mars 1921 mot årligt arrende av 1,500 kronor.

Med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen har styrelsen tillstyrkt bifall till landstingets framställning.

Beträffande villkoren för upplåtelsen har styrelsen, som ansåge den välbelägna marken söder om vägen till Kjevinge kunna värderas efter lika grund, oavsett om marken utgjordes av odlad jord eller av skogsmark, hemställt, att upplåtelsen måtte ske mot en köpeskillning, beräknad efter 2,000 kronor för hektar av den norr om vägen till Kjevinge belägna marken och efter 4,000 kronor för hektar av den söder om samma väg belägna marken, samt under villkor:

att köpeskillningen skulle erläggas senast å tillträdesdagen och inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande;

att området finge av landstinget tillträdas vid arrendetidens slut den 14 mars 1921 eller dessförinnan å tid, varom landstinget kunde träffa överenskommelse med egendomens arrendator;

att, så snart sådan överenskommelse träffats, landstinget skulle därom underrätta Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet;

att på landstingets bekostnad skulle uppföras och för framtiden underhållas lämpligt stängsel i ägogränsen mellan området och kronoegendomens mark;

att den inom området befintliga bostadsbyggnaden skulle på landstingets bekostnad flyttas till eller ersättas genom nybyggnad på lämplig, av domänstyrelsen utom området anvisad plats;

att avloppsförhållandena skulle av landstinget ordnas efter fullständig, av sakkunnig person uppgjord plan på sådant sätt, att fullt betryggande avlopp med lutning mot den genom området löpande avloppsgraven bereddes såväl för den till Mörby gård hörande mark som för egendomen i övrigt och det därå befintliga Mörby tjänstemannasamhälle, även med hänsyn tagen till den möjligheten, att nämnda samhälle kunde komma att tillväxa över hela kronoegendomen;

att kronan skulle äga att under den tid, området efter köpets uppgörande icke av landstinget tillträtts, å den inom området belägna skogsmarken avverka det virkesbelopp, som enligt den skogshushållningsplan för egendomen, som vore eller bleve fastställd, kunde befinnas vara beräknat att för arrendatorns räkning därifrån uttagas;

att landstinget skulle i händelse uppgörelse träffades om områdets tillträdande före arrendetidens slut den 14 mars 1921, ersätta arrendatorn det husbehovsvirke, arrendatorn enligt gällande arrendekontrakt och nämnda skogshushållningsplan tilläventyrs skulle bekomma genom utsyning å det försålda området; samt

att landstinget skulle svara för alla med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till det med den ifrågasatta upplåtelsen avsedda behjärtansvärda syftet och då nu ifrågavarande område vid lasarettskommitténs utredning befunnits i högre grad än någon annan av de många påtänkta och undersökta platserna lämpa sig för ändamålet, finner jag mig böra tillstyrka bifall till landstingets framställning.

Vad priset beträffar, är att märka, att detsamma enligt domänstyrelsens beräkningsgrund skulle icke oväsentligt överstiga det av domänintendenten till 49,534 kronor uträknade, enär domänstyrelsen ansett den mellan Kjevingevägen och avloppsgraven belägna, rätt betydande skogsmarken böra värderas till 4,000 kronor för hektar i stället för av domänintendenten beräknade 2,000 kronor för hektar. Domänstyrelsens förslag synes skola leda till ett pris av omkring 55,000 kronor för hela området, motsvarande i genomsnitt ungefär 3,200 kronor för hektar. Detta synes mig emellertid vara alltför högt. Om än domänstyrelsens anmärkning, att någon värdeskillnad icke rätteligen bör göras mellan skogsmark och odlad jord beträffande området söder om Kjevingevägen, torde hava goda skäl för sig, synes dock en allmän reduktion av priset böra ske. Jag kan i detta sammanhang meddela, att den växande skogen, i synnerhet å den nordligaste delen, är av ganska dålig beskaffenhet.

Det är för mig tydligt, att på grund av upplåtelsens behjärtansvärda ändamål priset nu bör av staten sättas avsevärt lägre, än vad marken, om den såldes till enskilde för bebyggande, skulle betingat enligt de i trakten i allmänhet gällande höga priser och med fäst avseende på de utmärkta kommunikationerna och det natursköna läget. Jag finner mig hava desto större skäl för denna mening, som riksdagen sedan många år tillbaka medgivit, att för ett liknande ändamål, nämligen anläggning av tuberkulossjukvårdsanstalter, jord, som står under kronans omedelbara disposition eller tillhör någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar m. m., må med vissa undantag utan särskild ersättning upplåtas till landsting, kommu-

ner, föreningar eller enskilda. Sistnämnda upplåtelse sker visserligen endast med besittningsrätt och torde för övrigt knappast avsett mark med så högt värde, som den nu ifrågavarande, men den omständigheten, att upplåtelsen är avgiftsfri, synes dock få betraktas såsom ett uttryck för riksdagens önskan att medelst förmånliga upplåtelsevillkor befordra dylika anstalters anläggande.

Å andra sidan kan jag ej undgå att finna det av Kungl. Maj:ts befallningshavande förordade priset av 10 öre för kvadratmetern, motsvarande 1,000 kronor för hektar, vara alltför lågt. Jag vill framhålla, att det nu är fråga om att försälja marken med äganderätt, under det att den av Kungl. Maj:ts befallningshavande till jämförelse åberopade upplåtelsen till tjänstemannasamhället vid Mörby skedde med tomträtt. Vad sistnämnda upplåtelse beträffar, kan staten betinga sig förhöjd ersättning dels under tomträttstiden enligt därom i upplåtelseavtalet meddelade bestämmelser och dels efter nämnda tids utgång. Särskilda skäl anfördes då också för att isynnerhet i början låga avgifter borde bestämmas, enär avsikten ju var att bereda statstjänstemännen tillfälle till billiga bostäder. Det kan för övrigt anmärkas, att då omkring en tredjedel av tjänstemannasamhällets område beräknades skola åtgå till vägar och allmänna platser, värdet av själva tomterna ansågs kunna fastställas till 15 öre för kvadratmeter.

Någon principiellt riktig beräkningsgrund för prisbestämningen, vilken tager tillbörlig hänsyn till alla på frågan inverkan omständigheter, synes mig knappast kunna anföras i nu förevarande fall. Jag har emellertid vid övervägande av frågan funnit mig kunna tillstyrka ett pris per hektar för området i sin helhet, vilket ligger mitt emellan de av domänstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagna beloppen, nämligen 2,100 kronor. Om tillbörligt beaktande ägnas platsens sällsynta fördelar samt isynnerhet vid jämförelse med de pris, andra åt landstinget erbjudna platser, särskilt å det närbelägna Djursholm, skulle betingat, torde det icke kunna sägas, att icke detta pris innebär en fullt tillräcklig, av upplåtelsens ändamål betingad reduktion. Enligt detta grundpris skulle hela området pris bliva 36,036 kronor, som torde böra avjämnas till 36,000 kronor.

De av domänstyrelsen föreslagna försäljningsvillkoren giva mig icke anledning till någon erinran. Angående eventuellt erforderlig omläggning av utfartsvägen från Kjevinge bör det tillkomma landstinget att träffa avtal med vederbörande.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

att ett å en av förste lantmätaren M. Jungquist den 1 juli 1915 upprättad karta över en del av kronohemmanet 1 $\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken av Stockholms län upptaget område om 17.16 hektar må från nämnda kronoegendom försäljas till Stockholms läns landsting mot en köpeskilling av 36,000 kronor och i övrigt på av domänstyrelsen föreslagna villkor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Herman Schlytern.